

Συλλογή της Νομολογίας

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (πρώτο τμήμα)

της 14ης Σεπτεμβρίου 2017*

«Προδικαστική παραπομπή – Οδηγία 2004/38/EK – Οδηγία 2008/115/EK – Δικαίωμα ελεύθερης κυκλοφορίας και ελεύθερης διαμονής εντός των κρατών μελών – Διαμονή υπηκόου κράτους μέλους εντός άλλου κράτους μέλους παρά την ύπαρξη απαγορεύσεως εισόδου στο δεύτερο αυτό κράτος – Νομιμότητα αποφάσεως ανακλήσεως της βεβαιώσεως εγγραφής και δεύτερης αποφάσεως περί απομακρύνσεως από την εθνική επικράτεια – Δυνατότητα επικλήσεως, κατ' εξαίρεση, της ελλείψεως νομιμότητας προγενέστερης αποφάσεως – Υποχρέωση μεταφράσεως»

Στην υπόθεση C-184/16,

με αντικείμενο αίτηση προδικαστικής αποφάσεως δυνάμει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, που υπέβαλε το Διοικητικό Πρωτοδικείο Θεσσαλονίκης (Ελλάδα) με απόφαση της 23ης Μαρτίου 2016, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο την 1η Απριλίου 2016, στο πλαίσιο της δίκης

Ovidiu-Mihăiță Petrea

κατά

Υπουργού Εσωτερικών και Διοικητικής Ανασυγκρότησης,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (πρώτο τμήμα),

συγκείμενο από τους R. Silva de Lapuerta, πρόεδρο τμήματος, E. Regan, J.-C. Bonichot (εισηγητή), A. Arabadjiev και C. G. Fernlund, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: M. Szpunar

γραμματέας: R. Schiano, διοικητικός υπάλληλος,

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία και κατόπιν της επ' ακροατηρίου συζητήσεως της 2ας Φεβρουαρίου 2017,

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν:

- ο Ovidiu-Mihăiță Petrea, εκπροσωπούμενος από τις Σ. Δήμα και A. Muntean, δικηγόρους,
- η Ελληνική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον Δ. Κατωπόδη και την Αικ. Μαγριππή,
- η Βελγική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τις C. Rochet και L. Van den Broeck,
- η Δανική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από την S. Wolff και τον C. Thorning,

* Γλώσσα διαδικασίας: η ελληνική.

- η Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου, εκπροσωπούμενη από τον S. Brandon και την C. Brodie, επικουρούμενους από τον B. Lask, barrister,
 - η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκπροσωπούμενη από την E. Montaguti και τον M. Κωνσταντινίδη,
- αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 27ης Απριλίου 2017,
- εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

- 1 Η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως αφορά την ερμηνεία των άρθρων 27, 28 και 30 έως 32 της οδηγίας 2004/38/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 29ης Απριλίου 2004, σχετικά με το δικαίωμα των πολιτών της Ένωσης και των μελών των οικογενειών τους να κυκλοφορούν και να διαμένουν ελεύθερα στην επικράτεια των κρατών μελών, για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΟΚ) 1612/68 και την κατάργηση των οδηγιών 64/221/ΕΟΚ, 68/360/ΕΟΚ, 72/194/ΕΟΚ, 73/148/ΕΟΚ, 75/34/ΕΟΚ, 75/35/ΕΟΚ, 90/364/ΕΟΚ, 90/365/ΕΟΚ και 93/96/ΕΟΚ (ΕΕ 2004, L 158, σ. 77, και διορθωτικά ΕΕ 2004, L 229, σ. 35, και ΕΕ 2005, L 197, σ. 34), και του άρθρου 6, παράγραφος 1, της οδηγίας 2008/115/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 16ης Δεκεμβρίου 2008, σχετικά με τους κοινούς κανόνες και διαδικασίες στα κράτη μέλη για την επιστροφή των παρανόμως διαμενόντων υπηκόων τρίτων χωρών (ΕΕ 2008, L 348, σ. 98), καθώς και των αρχών της αποτελεσματικότητας και της προστασίας της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης.
- 2 Η αίτηση αυτή υποβλήθηκε στο πλαίσιο ένδικης διαφοράς μεταξύ του Ovidiu-Mihăiță Petrea και του Υπουργού Δημόσιας Τάξης και Προστασίας του Πολίτη (νυν Υπουργού Εσωτερικών και Διοικητικής Ανασυγκρότησης), σχετικά με τη νομιμότητα διοικητικής αποφάσεως, με την οποία ο εν λόγω υπουργός ανακάλεσε τη βεβαίωση εγγραφής που είχε χορηγηθεί στον ενδιαφερόμενο και διέταξε την επιστροφή του στη Ρουμανία.

Το νομικό πλαίσιο

Το δίκαιο της Ένωσης

Η οδηγία 2004/38

- 3 Η αιτιολογική σκέψη 11 της οδηγίας 2004/38 έχει ως εξής:

«Το θεμελιώδες και προσωποπαγές δικαίωμα διαμονής σε άλλο κράτος μέλος απονέμεται απευθείας στους πολίτες της Ένωσης από τη Συνθήκη και δεν εξαρτάται από την εκπλήρωση διοικητικών διαδικασιών.»
- 4 Το άρθρο 8, παράγραφοι 1 και 2, της οδηγίας αυτής προβλέπει τα ακόλουθα:

«1. Με την επιφύλαξη του άρθρου 5, παράγραφος 5, το κράτος μέλος υποδοχής μπορεί να απαιτεί από τους πολίτες της Ένωσης να εγγράφονται από τις αρμόδιες αρχές για τα διαστήματα παραμονής που υπερβαίνουν τους τρεις μήνες.

2. Η προθεσμία που τάσσεται για την εγγραφή δεν μπορεί να είναι βραχύτερη των τριών μηνών από την ημερομηνία άφιξης. Χορηγείται αμέσως βεβαίωση εγγραφής, στην οποία αναγράφονται το ονοματεπώνυμο και η διεύθυνση του εγγραφέντου και η ημερομηνία εγγραφής. Η μη συμμόρφωση με την απαίτηση εγγραφής είναι δυνατόν να επισύρει για τον ενδιαφερόμενο κυρώσεις, οι οποίες θα είναι αναλογικές και δεν θα εισάγουν διακρίσεις.»

- 5 Στο άρθρο 15, παράγραφος 1, της εν λόγω οδηγίας διευκρινίζονται τα εξής:

«Οι διαδικασίες που προβλέπονται στα άρθρα 30 και 31 εφαρμόζονται κατ' αναλογία για κάθε απόφαση περιοριστική της ελεύθερης κυκλοφορίας των πολιτών της Ένωσης και των μελών των οικογενειών τους, για άλλους λόγους εκτός της δημόσιας τάξης, της δημόσιας ασφάλειας ή της δημόσιας υγείας.»

- 6 Το άρθρο 27, παράγραφοι 1 και 2, της ίδιας οδηγίας ορίζει τα ακόλουθα:

«1. Με την επιφύλαξη των διατάξεων του παρόντος κεφαλαίου, τα κράτη μέλη μπορούν να επιβάλλουν περιορισμούς στην ελευθερία κυκλοφορίας και διαμονής των πολιτών της Ένωσης και των μελών της οικογένειάς τους, ανεξαρτήτως ιθαγένειας, για λόγους δημόσιας τάξης, δημόσιας ασφάλειας ή δημόσιας υγείας. Δεν [χωρεί] επίκληση των λόγων αυτών για την εξυπηρέτηση οικονομικών σκοπών.

2. Κάθε μέτρο που λαμβάνεται για λόγους δημόσιας τάξης ή δημόσιας ασφάλειας πρέπει να τηρεί την αρχή της αναλογικότητας και να θεμελιώνεται αποκλειστικά στην προσωπική συμπεριφορά του [ενδιαφερομένου]. Προηγούμενες ποινικές καταδίκες δεν αποτελούν αφεαυτών λόγους για τη λήψη τέτοιων μέτρων.

Η προσωπική συμπεριφορά του [ενδιαφερομένου] πρέπει να συνιστά πραγματική, ενεστώσα και αρκούντως σοβαρή απειλή, στρεφόμενη κατά θεμελιώδους συμφέροντος της κοινωνίας. Αιτιολογίες που δεν συνδέονται με τα στοιχεία της υπόθεσης ή στηρίζονται σε εκτιμήσεις γενικής πρόληψης δεν γίνονται αποδεκτές.»

- 7 Στο άρθρο 28, παράγραφος 1, της οδηγίας 2004/38 προβλέπονται τα εξής:

«Πριν λάβει απόφαση απέλασης για λόγους δημόσιας τάξης ή δημόσιας ασφάλειας, το κράτος μέλος υποδοχής λαμβάνει υπόψη εκτιμήσεις όπως η διάρκεια παραμονής του [ενδιαφερομένου] στην επικράτειά του, η ηλικία, η κατάσταση της υγείας του, η οικογενειακή και οικονομική του κατάσταση, η κοινωνική και πολιτιστική ενσωμάτωσή του στο κράτος μέλος υποδοχής και το εύρος των δεσμών του με τη χώρα καταγωγής.»

- 8 Το άρθρο 30 της οδηγίας αυτής ορίζει τα ακόλουθα:

«1. Κάθε απόφαση που λαμβάνεται δυνάμει του άρθρου 27, παράγραφος 1, πρέπει να κοινοποιείται εγγράφως στους ενδιαφερόμενους κατά τρόπο που να τους επιτρέπει να κατανοήσουν το περιεχόμενο και τις συνέπειες της απόφασης.

2. Οι ενδιαφερόμενοι ενημερώνονται, επακριβώς και πλήρως, για τους λόγους δημόσιας τάξης, δημόσιας ασφάλειας ή δημόσιας υγείας επί των οποίων στηρίζεται η ληφθείσα στην περίπτωση τους απόφαση, εκτός αν αυτό αντιτίθεται στα συμφέροντα της ασφάλειας του κράτους.

3. Η κοινοποίηση περιέχει μνεία του δικαστηρίου ή της διοικητικής αρχής ενώπιον του οποίου ο ενδιαφερόμενος μπορεί να ασκήσει προσφυγή, την προθεσμία της προσφυγής καθώς και, ενδεχομένως, την προθεσμία που τάσσεται στον ενδιαφερόμενο να εγκαταλείψει την επικράτεια του κράτους μέλους. Με εξαίρεση τις δεόντως αιτιολογημένες περιπτώσεις κατεπείγοντος, η τασσόμενη προθεσμία για την εγκατάλειψη της επικράτειας δεν μπορεί να είναι μικρότερη του ενός μηνός από την ημερομηνία της κοινοποίησης.»

9 Το άρθρο 31 της εν λόγω οδηγίας προβλέπει τα εξής:

«1. Οι ενδιαφερόμενοι έχουν πρόσβαση σε δικαστικές και, ενδεχομένως, διοικητικές διαδικασίες προσφυγών στο κράτος μέλος υποδοχής, προκειμένου να προσβάλουν ή να ζητήσουν την αναθεώρηση απόφασης η οποία έχει ληφθεί εις βάρος τους για λόγους δημόσιας τάξης, δημόσιας ασφάλειας ή δημόσιας υγείας.

2. Όταν η αίτηση προσφυγής ή η αίτηση δικαστικής αναθεώρησης κατά της απόφασης απέλασης συνοδεύεται από αίτηση ασφαλιστικών μέτρων για την αναστολή της εκτέλεσής της, η σωματική απομάκρυνση του ενδιαφερομένου από την επικράτεια δεν μπορεί να διενεργείται προτού ληφθεί απόφαση επί των ασφαλιστικών μέτρων, εκτός εάν:

- η απόφαση απέλασης βασίζεται σε προηγούμενη δικαστική απόφαση, ή
- τα ενδιαφερόμενα πρόσωπα είχαν ήδη πρόσβαση σε δικαστική αναθεώρηση, ή
- η απόφαση απέλασης βασίζεται σε επιτακτικούς λόγους δημόσιας ασφάλειας σύμφωνα με το άρθρο 28, παράγραφος 3.

3. Οι διαδικασίες προσφυγών επιτρέπουν τον έλεγχο της νομιμότητας της απόφασης καθώς και των γεγονότων και των περιστάσεων επί των οποίων βασίζεται το προτεινόμενο μέτρο. Εξασφαλίζουν επίσης ότι η απόφαση δεν είναι δυσανάλογη, ιδίως σε σχέση με τις απαιτήσεις που καθορίζονται στο άρθρο 28.

4. Τα κράτη μέλη μπορούν να απαγορεύσουν την είσοδο του ενδιαφερομένου στην επικράτειά τους κατά τη διάρκεια της διαδικασίας προσφυγής, αλλά δεν μπορούν να του απαγορεύσουν να υπερασπισθεί τον εαυτό του κατά τη δίκη, αυτοπροσώπως, εκτός αν η εμφάνισή του μπορεί να προκαλέσει σοβαρή διατάραξη της δημόσιας τάξης ή δημόσιας ασφάλειας ή αν η προσφυγή ή δικαστική αναθεώρηση αφορά άρνηση εισόδου στην επικράτεια.»

10 Το άρθρο 32 της οδηγίας 2004/38 ορίζει τα ακόλουθα:

«1. Τα πρόσωπα τα οποία αποτέλεσαν αντικείμενο απόφασης απαγόρευσης εισόδου για λόγους δημόσιας τάξης ή δημόσιας ασφάλειας μπορούν να υποβάλουν αίτηση για την άρση της απόφασης απαγόρευσης εισόδου μετά από μία εύλογη, ανάλογα με τις περιστάσεις, προθεσμία, και, εν πάση περιπτώσει, μετά την πάροδο τριετίας από την εκτέλεση της οριστικής απόφασης απαγόρευσης εισόδου που έχει ληφθεί νομοτύπως σύμφωνα με το [...] δίκαιο [της Ένωσης], επικαλούμενα στοιχεία τα οποία αποδεικνύουν ουσιαστική μεταβολή των περιστάσεων που είχαν δικαιολογήσει την απόφαση απαγόρευσης εισόδου.

Το οικείο κράτος μέλος αποφαινεται επί της αιτήσεως αυτής εντός έξι μηνών από την υποβολή της.

2. Τα αναφερόμενα στην παράγραφο 1 πρόσωπα δεν έχουν κανένα δικαίωμα εισόδου στην επικράτεια του οικείου κράτους μέλους όσο εξετάζεται η αίτησή τους.»

11 Στο άρθρο 37 της οδηγίας αυτής διευκρινίζονται τα εξής:

«Οι διατάξεις της παρούσας οδηγίας δεν επηρεάζουν τις καθοριζόμενες από τα κράτη μέλη νομοθετικές, κανονιστικές ή διοικητικές διατάξεις, οι οποίες είναι, ενδεχομένως, ευνοϊκότερες για τα πρόσωπα που εμπίπτουν στην παρούσα οδηγία.»

Η οδηγία 2008/115

- 12 Το άρθρο 1 της οδηγίας 2008/115 ορίζει τα ακόλουθα:

«Η παρούσα οδηγία θεσπίζει τους κοινούς κανόνες και διαδικασίες που εφαρμόζουν τα κράτη μέλη για την επιστροφή των παρανόμως διαμενόντων υπηκόων τρίτων χωρών, σύμφωνα με τα θεμελιώδη δικαιώματα, ως γενικές αρχές του [δικαίου της Ένωσης] και του διεθνούς δικαίου, συμπεριλαμβανομένων των υποχρεώσεων προστασίας των προσφύγων και των υποχρεώσεων για τα ανθρώπινα δικαιώματα.»

- 13 Το άρθρο 2, παράγραφος 1, της οδηγίας αυτής ορίζει τα εξής:

«Η παρούσα οδηγία εφαρμόζεται στους παρανόμως διαμένοντες στο έδαφος κράτους μέλους υπηκόους τρίτης χώρας.»

- 14 Με το άρθρο 6, παράγραφος 1, της εν λόγω οδηγίας διευκρινίζονται τα ακόλουθα:

«Τα κράτη μέλη εκδίδουν απόφαση επιστροφής για υπηκόους τρίτης χώρας που διαμένουν παράνομα στο έδαφός τους, με την επιφύλαξη των εξαιρέσεων που προβλέπονται στις παραγράφους 2 έως 5.»

- 15 Το άρθρο 12 της ίδιας οδηγίας ορίζει τα εξής:

«1. Οι αποφάσεις επιστροφής και –εάν έχουν εκδοθεί– οι αποφάσεις απαγόρευσης εισόδου και οι αποφάσεις απομάκρυνσης εκδίδονται εγγράφως και περιλαμβάνουν τους νομικούς και πραγματικούς λόγους, καθώς και πληροφορίες για τα διαθέσιμα ένδικα [βοηθήματα και] μέσα.

[...]

2. Τα κράτη μέλη εξασφαλίζουν, κατόπιν αιτήματος, τη γραπτή ή προφορική μετάφραση των βασικών σημείων των αποφάσεων επιστροφής, κατά τα αναφερόμενα στην παράγραφο 1, συμπεριλαμβανομένων πληροφοριών σχετικά με τα διαθέσιμα ένδικα [βοηθήματα και] μέσα, σε γλώσσα που κατανοεί ή θεωρείται ευλόγως ότι κατανοεί ο υπήκοος τρίτης χώρας.

3. Τα κράτη μέλη μπορούν να αποφασίσουν να μην εφαρμόσουν την παράγραφο 2 όσον αφορά υπηκόους τρίτης χώρας που έχουν εισέλθει παράνομα στο έδαφος κράτους μέλους και δεν τους έχει χορηγηθεί, εν συνεχεία, άδεια ή δικαίωμα να παραμείνουν στο εν λόγω κράτος μέλος.

Στην περίπτωση αυτή, οι αποφάσεις που αφορούν την επιστροφή, κατά τα αναφερόμενα στην παράγραφο 1, εκδίδονται μέσω τυποποιημένου εντύπου που προβλέπεται από την εθνική νομοθεσία.

Τα κράτη μέλη καθιστούν διαθέσιμα γενικά ενημερωτικά φυλλάδια στα οποία εξηγούνται τα βασικά στοιχεία του τυποποιημένου εντύπου σε τουλάχιστον πέντε από τις γλώσσες τις οποίες χρησιμοποιούν συχνότερα ή κατανοούν καλύτερα οι λαθρομετανάστες που εισέρχονται στο συγκεκριμένο κράτος μέλος.»

Το ελληνικό δίκαιο

- 16 Με το προεδρικό διάταγμα 106/2007, περί ελεύθερης κυκλοφορίας και διαμονής στην ελληνική επικράτεια των πολιτών της Ευρωπαϊκής Ένωσης και των μελών των οικογενειών τους (ΦΕΚ Α' 135/21.6.2007), μεταφέρθηκε στην ελληνική έννομη τάξη η οδηγία 2004/38.

17 Με τον νόμο 3907/2011, περί υπηρεσιών ασύλου, πρώτης υποδοχής, επιστροφής παρανόμων διαμενόντων, αδείας διαμονής κ.λπ. (ΦΕΚ Α' 7/26.1.2011), μεταφέρθηκε στην ελληνική έννομη τάξη η οδηγία 2008/115.

18 Το άρθρο 40, παράγραφοι 1 και 2, του νόμου αυτού προβλέπει τα εξής:

«1. Για την επιστροφή προσώπων που απολαμβάνουν του κοινοτικού δικαιώματος της ελεύθερης κυκλοφορίας σύμφωνα με το άρθρο 2, παράγραφος 5, του Κώδικα Συνόρων Σένγκεν, καθώς και τις διατάξεις του προεδρικού διατάγματος 106/2007, ισχύουν οι διατάξεις του Κεφαλαίου Γ' του παρόντος νόμου που αφορούν τα όργανα, τις διαδικασίες, τις διαδικαστικές εγγυήσεις και τη δικαστική προστασία των υπό επιστροφή αλλοδαπών, με την επιφύλαξη ότι στα άρθρα 22 έως 24 του προεδρικού διατάγματος 106/2007 δεν περιέχονται ευνοϊκότερες διατάξεις.

2. Ως προς τις ουσιαστικές προϋποθέσεις και όρους έκδοσης των αποφάσεων επιστροφής σε βάρος των προσώπων που αναφέρονται στην προηγούμενη παράγραφο, εξακολουθούν να εφαρμόζονται οι διατάξεις των άρθρων 22 έως 24 του προεδρικού διατάγματος 106/2007.»

Η διαφορά της κύριας δίκης και τα προδικαστικά ερωτήματα

19 Από την απόφαση του αιτούντος δικαστηρίου προκύπτει ότι ο Ρουμάνος υπήκοος Ο.-Μ. Petrea καταδικάστηκε το 2011 από το Μονομελές Πλημμελειοδικείο Πειραιά (Ελλάδα) σε ποινή φυλακίσεως οκτώ μηνών με τριετή αναστολή για το αδίκημα της κλοπής κατά συναυτουργία.

20 Με απόφαση της 30ής Οκτωβρίου 2011, οι ελληνικές διοικητικές αρχές, αφενός, διέταξαν την επιστροφή του στη Ρουμανία για τον λόγο ότι αποτελούσε σοβαρή απειλή για τη δημόσια τάξη και ασφάλεια και, αφετέρου, καταχώρισαν το όνομά του στον εθνικό κατάλογο ανεπιθύμητων αλλοδαπών και στο σύστημα πληροφοριών Σένγκεν, έως τις 30 Οκτωβρίου 2018, γεγονός που είχε ως αποτέλεσμα την απαγόρευση εισόδου του στην εθνική επικράτεια έως την ημερομηνία αυτή.

21 Στην εν λόγω απόφαση διευκρινιζόταν ότι κοινοποιήθηκε στον Ο.-Μ. Petrea, στις 27 Οκτωβρίου 2011, πληροφοριακό δελτίο απευθυνόμενο στους υπό απομάκρυνση αλλοδαπούς με το οποίο του γνωστοποιούνταν, σε γλώσσα που κατανοούσε, τα δικαιώματά του και τα ένδικα βοηθήματα τα οποία είχε στη διάθεσή του, καθώς και η δυνατότητα να ζητήσει γραπτή ή προφορική μετάφραση των βασικών σημείων της αποφάσεως περί επιστροφής.

22 Την 1η Νοεμβρίου 2011, ο Ο.-Μ. Petrea υπέβαλε εγγράφως υπεύθυνη δήλωση περί παραιτήσεώς του από κάθε ένδικο βοήθημα και μέσο, επισημαίνοντας ότι επιθυμούσε να επιστρέψει στη χώρα καταγωγής του. Απομακρύνθηκε από την ελληνική επικράτεια προς το κράτος μέλος αυτό στις 5 Νοεμβρίου 2011.

23 Την 1η Σεπτεμβρίου 2013, ο Ο.-Μ. Petrea επέστρεψε στην Ελλάδα, όπου, στις 25 Σεπτεμβρίου 2013, υπέβαλε αίτηση για τη χορήγηση βεβαιώσεως εγγραφής του ως πολίτη της Ένωσης, η οποία του χορηγήθηκε αυθημερόν.

24 Ωστόσο, η υπηρεσία αλλοδαπών της αστυνομίας, αφού ανακάλυψε ότι σε βάρος του Ο.-Μ. Petrea εξακολουθούσε να ισχύει απαγόρευση εισόδου στην εθνική επικράτεια, αποφάσισε, στις 14 Οκτωβρίου 2014, να ανακαλέσει τη βεβαίωση αυτή και να διατάξει την επιστροφή του στη Ρουμανία.

25 Ο Ο.-Μ. Petrea άσκησε διοικητική προσφυγή κατά της ως άνω αποφάσεως, με την οποία προέβαλε ότι όχι μόνον η απόφαση της 30ής Οκτωβρίου 2011 περί απομακρύνσεως δεν του είχε κοινοποιηθεί εγγράφως και σε γλώσσα που κατανοούσε, κατά παράβαση των όσων επιτάσσει το άρθρο 30 της οδηγίας 2004/38, αλλά και ότι εκείνος, εν πάση περιπτώσει, δεν αποτελούσε πλέον κίνδυνο για τη δημόσια τάξη και τη δημόσια ασφάλεια.

- 26 Η προσφυγή αυτή απορρίφθηκε με απόφαση της 10ης Νοεμβρίου 2014, για τον λόγο ότι σε βάρος του Ο.-Μ. Petrea εξακολουθούσε να ισχύει μέτρο απαγορεύσεως εισόδου στην εθνική επικράτεια. Στον αιτούντα της κύριας δίκης αντιτάχθηκε επίσης ότι δεν μπορούσε να προβάλει, δι' ενστάσεως, ενδεχόμενη έλλειψη νομιμότητας της από 30 Οκτωβρίου 2011 αποφάσεως περί απομακρύνσεως.
- 27 Ο Ο.-Μ. Petrea άσκησε αίτηση ακυρώσεως της τελευταίας αυτής αποφάσεως και εκείνης της 14ης Οκτωβρίου 2014 ενώπιον του Διοικητικού Πρωτοδικείου Θεσσαλονίκης (Ελλάδα).
- 28 Υπό τις συνθήκες αυτές, το Διοικητικό Πρωτοδικείο Θεσσαλονίκης αποφάσισε να αναστείλει την ενώπιόν του διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:
- «1) Έχουν τα άρθρα 27 και 32 της οδηγίας 2004/38, ερμηνευόμενα υπό το φως των άρθρων 45 και 49 ΣΛΕΕ και ενόψει της διαδικαστικής αυτονομίας των κρατών μελών και των αρχών της [προστασίας της] δικαιολογημένης εμπιστοσύνης και της χρηστής διοίκησης, την έννοια ότι επιβάλλεται ή επιτρέπεται η ανάκληση της, ήδη χορηγηθείσας, κατ' άρθρο 8, παράγραφος 1, του προεδρικού διατάγματος 106/2007, σε υπήκοο άλλου κράτους μέλους βεβαίωσης εγγραφής πολίτη της Ευρωπαϊκής Ένωσης και η σε βάρος του επιβολή μέτρου επιστροφής από το κράτος υποδοχής σε περίπτωση που, μολοντί είχε εγγραφεί στον εθνικό κατάλογο ανεπιθύμητων αλλοδαπών με το μέτρο της απαγόρευσης εισόδου για λόγους δημόσιας τάξης και ασφάλειας, αυτός εισήλθε εκ νέου στο εν λόγω κράτος μέλος και προχώρησε στην έναρξη επιχειρηματικής δραστηριότητας χωρίς να τηρήσει την προβλεπόμενη, στο άρθρο 32 της οδηγίας 2004/38, διαδικασία υποβολής αίτησης άρσης της απαγόρευσης εισόδου, αναγόμενης της τελευταίας (απαγόρευσης εισόδου) σε αυτοτελή λόγο δημόσιας τάξης που δικαιολογεί την ανάκληση της βεβαίωσης εγγραφής πολίτη κράτους μέλους;
- 2) Σε περίπτωση καταφατικής απάντησης στο παραπάνω ερώτημα, η περίπτωση αυτή ταυτίζεται με περίπτωση μη νόμιμης διαμονής του πολίτη της Ευρωπαϊκής Ένωσης στο έδαφος του κράτους υποδοχής, ώστε να επιτρέπεται η, κατά το άρθρο 6, παράγραφος 1, της οδηγίας 2008/115, έκδοση πράξης επιστροφής από το όργανο το οποίο είναι αρμόδιο για την ανάκληση της βεβαίωσης εγγραφής του ως πολίτη της Ένωσης, μολοντί αφενός η βεβαίωση εγγραφής δεν αποτελεί, όπως παγίως γίνεται δεκτό, τίτλο νόμιμης διαμονής στη χώρα, αφετέρου στο προσωπικό πεδίο εφαρμογής της οδηγίας 2008/115 υπάγονται μόνον οι υπήκοοι τρίτων χωρών;
- 3) Σε περίπτωση αρνητικής απάντησης στο ίδιο ερώτημα, αν οι αρμόδιες εθνικές αρχές, δρώντας στο πλαίσιο της διαδικαστικής αυτονομίας του κράτους μέλους υποδοχής, ανακαλέσουν, για λόγους δημόσιας τάξης και ασφάλειας, τη βεβαίωση εγγραφής πολίτη άλλου κράτους μέλους, που δεν αποτελεί τίτλο νόμιμης διαμονής στη χώρα, και ταυτόχρονα επιβάλλουν, σ' αυτόν, μέτρο επιστροφής, θα μπορούσε να θεωρηθεί ότι πρόκειται, κατ' ορθό νομικό χαρακτηρισμό, για μία και μόνο διοικητική πράξη περί διοικητικής απέλασης των άρθρων 27 και 28 της οδηγίας 2004/38 υποκείμενη σε δικαστικό έλεγχο υπό τις προϋποθέσεις των τελευταίων αυτών διατάξεων που θεσπίζουν αποκλειστικό, ενδεχομένως, τρόπο διοικητικής απομάκρυνσης πολιτών της Ευρωπαϊκής Ένωσης από το έδαφος του κράτους μέλους υποδοχής;
- 4) Σε περίπτωση που η απάντηση επί του πρώτου και δεύτερου των προδικαστικών ερωτημάτων είναι είτε καταφατική είτε αρνητική, αντίκειται στην αρχή της αποτελεσματικότητας εθνική νομολογιακή πρακτική η οποία απαγορεύει στις διοικητικές αρχές και ακολούθως στα αρμόδια δικαστήρια, που επιλαμβάνονται της υπόθεσης, να εξετάζουν, στο πλαίσιο ανάκλησης βεβαίωσης εγγραφής πολίτη της Ευρωπαϊκής Ένωσης ή επιβολής μέτρου απομάκρυνσης από το κράτος μέλος υποδοχής λόγω της ισχύος σε βάρος του υπηκόου άλλου κράτους μέλους μέτρου απαγόρευσης εισόδου στο εν λόγω κράτος μέλος, το κατά πόσο τηρήθηκαν κατά την έκδοση της εν λόγω απόφασης απαγόρευσης εισόδου οι διαδικαστικές εγγυήσεις των διατάξεων των άρθρων 30 και 31 της οδηγίας 2004/38;

- 5) Σε περίπτωση καταφατικής απάντησης επί του ανωτέρω ερωτήματος, συνάγεται από το άρθρο 32 της οδηγίας 2004/38 υποχρέωση των αρμόδιων διοικητικών αρχών του κράτους μέλους να κοινοποιούν, σε κάθε περίπτωση, στον ενδιαφερόμενο υπήκοο άλλου κράτους μέλους την απόφαση απομάκρυνσής του σε γλώσσα την οποία κατανοεί, ώστε να δύναται λυσιτελώς να ασκήσει τα διαδικαστικά δικαιώματα που αντλούνται από τις εν λόγω διατάξεις της οδηγίας, ανεξαρτήτως του αν υποβάλλεται σχετικό αίτημα από τον ίδιο;»

Επί των προδικαστικών ερωτημάτων

Επί του πρώτου ερωτήματος

- 29 Από την απόφαση περί παραπομπής προκύπτει ότι το Διοικητικό Πρωτοδικείο Θεσσαλονίκης εκτιμά ότι η απόφαση απομακρύνσεως της 30ής Οκτωβρίου 2011 είχε ως σκοπό, αφενός, να διαταχθεί η απομάκρυνση του Ο.-Μ. Petrea από την ελληνική επικράτεια και, αφετέρου, να απαγορευθεί η εκ νέου είσοδός του στη χώρα αυτή έως τις 30 Οκτωβρίου 2018. Όσον αφορά τα ερωτήματα που υποβλήθηκαν στο Δικαστήριο, η απόφαση αυτή πρέπει, ως εκ τούτου, να θεωρηθεί απόφαση απαγορεύσεως εισόδου στην εθνική επικράτεια
- 30 Υπό τις συνθήκες αυτές, πρέπει να γίνει δεκτό ότι το πρώτο ερώτημα αφορά, κατ' ουσίαν, το ζήτημα αν η οδηγία 2004/38, ειδικότερα δε τα άρθρα της 27 και 32, και η αρχή της προστασίας της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης αντιτίθενται στην εκ μέρους κράτους μέλους ανάκληση βεβαιώσεως εγγραφής που κακώς είχε χορηγηθεί σε πολίτη της Ένωσης σε βάρος του οποίου εξακολουθούσε να ισχύει απόφαση απαγορεύσεως εισόδου στην εθνική επικράτεια, καθώς και στη λήψη αποφάσεως περί απομακρύνσεως του πολίτη αυτού από το εν λόγω κράτος μέλος στηριζομένης αποκλειστικώς στη διαπίστωση ότι το μέτρο απαγορεύσεως εισόδου στην εθνική επικράτεια εξακολουθεί να ισχύει.
- 31 Το αιτούν δικαστήριο διερωτάται ιδίως αν βάσει του άρθρου 27 της οδηγίας 2004/38 επιβάλλεται στις αρμόδιες αρχές υποχρέωση να εξετάζουν, σε μια τέτοια περίπτωση, κατά πόσον ο ενδιαφερόμενος εξακολουθεί να συνιστά πραγματική απειλή για τη δημόσια τάξη ή αν αυτό πρέπει να αρκестεί στην εκτίμηση κατά τον χρόνο εκδόσεως της αρχικής αποφάσεως, εν προκειμένω της αποφάσεως της 30ής Οκτωβρίου 2011.
- 32 Όσον αφορά, καταρχάς, την ανάκληση της βεβαιώσεως εγγραφής, το Δικαστήριο έχει κρίνει ότι το δικαίωμα των υπηκόων κράτους μέλους να εισέρχονται σε άλλο κράτος μέλος και να διαμένουν εντός αυτού, για κάποιον από τους σκοπούς της Συνθήκης ΕΚ, αποτελεί δικαίωμα που παρέχεται ευθέως από την εν λόγω Συνθήκη ή, αναλόγως της περιπτώσεως, από τις διατάξεις που θεσπίζονται για την εφαρμογή της. Επομένως, η χορήγηση άδειας διαμονής σε υπήκοο κράτους μέλους δεν πρέπει να θεωρείται πράξη διαπλαστική δικαιωμάτων, αλλά πράξη που αποσκοπεί στην εκ μέρους κράτους μέλους διαπίστωση της ατομικής καταστάσεως υπηκόου άλλου κράτους μέλους από απόψεως των διατάξεων του δικαίου της Ένωσης (απόφαση της 21ης Ιουλίου 2011, Dias, C-325/09, EU:C:2011:498, σκέψη 48 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).
- 33 Κατά συνέπεια, όπως ο αναγνωριστικός χαρακτήρας αυτός δεν καθιστά δυνατό να χαρακτηρίζεται η διαμονή πολίτη ως παράνομη, κατά την έννοια του δικαίου της Ένωσης, απλώς και μόνον επειδή δεν διαθέτει άδεια διαμονής, δεν επιτρέπει επίσης να θεωρείται νόμιμη, κατά την έννοια του δικαίου της Ένωσης, η διαμονή πολίτη της απλώς και μόνον επειδή του χορηγήθηκε νομοτύπως τέτοια άδεια (απόφαση της 21ης Ιουλίου 2011, Dias, C-325/09, EU:C:2011:498, σκέψη 54).
- 34 Όπως επισήμανε ο γενικός εισαγγελέας στο σημείο 42 των προτάσεών του, η λύση αυτή ισχύει κατά μείζονα λόγο στο πλαίσιο της Συνθήκης ΛΕΕ, όπως άλλωστε εκτίθεται και στην αιτιολογική σκέψη 11 της οδηγίας 2004/38.

- 35 Ο αναγνωριστικός χαρακτήρας αυτός προσδίδεται και στη βεβαίωση εγγραφής την οποία προβλέπει το άρθρο 8, παράγραφος 2, της οδηγίας 2008/38, οπότε η χορήγηση του εγγράφου αυτού δεν μπορεί, αφεαυτής, να αποτελεί το έρεισμα της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης του ενδιαφερομένου όσον αφορά το δικαίωμά του διαμονής εντός του οικείου κράτους μέλους.
- 36 Επιπλέον, στην υπόθεση της κύριας δίκης, από καμία εκ των εκτιθεμένων στην απόφαση περί παραπομπής περιστάσεων δεν προκύπτει ότι οι αρμόδιες αρχές δημιούργησαν προσδοκίες όσον αφορά το δικαίωμα διαμονής του ενδιαφερομένου παρέχοντάς του συγκεκριμένες διαβεβαιώσεις.
- 37 Από τη δικογραφία που έχει στη διάθεσή του το Δικαστήριο προκύπτει, επίσης, ότι η ελληνική διοίκηση αιτιολόγησε βασίμως την ανάκληση της βεβαιώσεως εγγραφής, ιδίως βάσει του ότι η βεβαίωση αυτή είχε χορηγηθεί εκ παραδρομής.
- 38 Από τα προεκτεθέντα συνάγεται ότι, σε περιστάσεις όπως αυτές της υποθέσεως της κύριας δίκης, η ανάκληση της προβλεπόμενης στο άρθρο 8, παράγραφος 2, της οδηγίας 2004/38 βεβαιώσεως εγγραφής δεν αντιβαίνει ούτε στην εν λόγω οδηγία ούτε στην αρχή της προστασίας της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης.
- 39 Όσον αφορά τους όρους εκδόσεως αποφάσεως περί επιστροφής σε περιστάσεις όπως αυτές της υποθέσεως της κύριας δίκης, υπενθυμίζεται ότι το άρθρο 27, παράγραφος 1, της οδηγίας 2004/38 προβλέπει, με την επιφύλαξη των διατάξεων του κεφαλαίου VI της εν λόγω οδηγίας, τη δυνατότητα των κρατών μελών να επιβάλλουν περιορισμούς της ελευθερίας κυκλοφορίας και διαμονής πολίτη της Ένωσης ή μέλους της οικογένειάς του, ανεξαρτήτως ιθαγενείας, για λόγους δημόσιας τάξεως, δημόσιας ασφάλειας και δημόσιας υγείας. Με το άρθρο 27, παράγραφος 2, της οδηγίας αυτής διευκρινίζεται, μεταξύ άλλων, ότι η προσωπική συμπεριφορά του ενδιαφερομένου πρέπει να συνιστά πραγματική, ενεστώσα και αρκούντως σοβαρή απειλή στρεφόμενη κατά θεμελιώδους συμφέροντος της κοινωνίας.
- 40 Όσον αφορά το άρθρο 28, παράγραφος 1, της εν λόγω οδηγίας, βάσει της διατάξεως αυτής οι αρμόδιες αρχές υποχρεούνται να λαμβάνουν υπόψη, μεταξύ άλλων, τη διάρκεια παραμονής του ενδιαφερομένου στην εθνική επικράτεια, την ηλικία του, την κατάσταση της υγείας του, την οικογενειακή και οικονομική κατάστασή του, την ενσωμάτωσή του στο κράτος μέλος υποδοχής από κοινωνικής και πολιτισμικής απόψεως και το εύρος των δεσμών του με τη χώρα καταγωγής του, πριν εκδώσουν απόφαση απελάσεως για λόγους δημοσίας τάξεως ή δημοσίας ασφάλειας.
- 41 Οι διατάξεις αυτές, οι οποίες ισχύουν για το σύνολο των αποφάσεων απελάσεως, έχουν ιδίως εφαρμογή, επομένως, στην περίπτωση των αποφάσεων απαγορεύσεως εισόδου στην εθνική επικράτεια, οι οποίες μνημονεύονται ρητώς στο άρθρο 32 της οδηγίας 2004/38.
- 42 Μολονότι η οδηγία 2004/38 δεν περιέχει ειδικές διατάξεις για την περίπτωση που πρόσωπο σε βάρος του οποίου ισχύει τέτοια απαγόρευση επιστρέφει στο οικείο κράτος μέλος παραβιάζοντας την απαγόρευση αυτή, από το σύνολο των διατάξεων της εν λόγω οδηγίας, και ειδικότερα από τις διατάξεις που αφορούν ενδεχόμενη άρση τέτοιας απαγορεύσεως, προκύπτει ότι οι αρμόδιες αρχές διαθέτουν εξουσίες ειδικώς προς διασφάλιση της τηρήσεως της αποφάσεως αυτής.
- 43 Πρέπει να επισημανθεί συναφώς ότι η οδηγία 2004/38 προβλέπει τις προϋποθέσεις υπό τις οποίες οι αρμόδιες αρχές δύνανται να άρουν την απαγόρευση αυτή λόγω μεταβολής των περιστάσεων.
- 44 Στο άρθρο 32, παράγραφος 1, πρώτο εδάφιο, της οδηγίας 2004/38 διευκρινίζεται συγκεκριμένα ότι τα πρόσωπα εις βάρος των οποίων έχει εκδοθεί απόφαση απαγορεύσεως εισόδου στην εθνική επικράτεια δύνανται να ζητήσουν την άρση της κατόπιν της παρελεύσεως ευλόγου, αναλόγως των περιστάσεων, χρονικού διαστήματος, εν πάση περιπτώσει δε μετά την πάροδο τριετίας από την εκτέλεση της αποφάσεως, προσκομίζοντας στοιχεία δυνάμενα να αποδείξουν ουσιαστική μεταβολή των περιστάσεων στις οποίες είχε στηριχθεί η έκδοση της αποφάσεως αυτής.

- 45 Στο άρθρο 32, παράγραφος 2, της οδηγίας 2004/38 επισημαίνεται, ωστόσο, ότι τα πρόσωπα αυτά δεν έχουν «κανένα δικαίωμα εισόδου» στο οικείο κράτος μέλος όσο εξετάζεται η αίτησή τους.
- 46 Κατά συνέπεια, από το γράμμα των διατάξεων αυτών συνάγεται ρητώς ότι η οδηγία 2004/38 ουδόλως αντιτίθεται στην εκ μέρους κράτους μέλους έκδοση αποφάσεως περί επιστροφής προσώπου το οποίο έχει ζητήσει την άρση της εις βάρος του απαγορεύσεως εισόδου στην εθνική επικράτεια, σύμφωνα με το άρθρο 32, παράγραφος 1, της οδηγίας αυτής, ενόσω δεν έχει ληφθεί ακόμη ευνοϊκή για τον ενδιαφερόμενο απόφαση επί της αιτήσεως αυτής.
- 47 Το αυτό ισχύει κατ' ανάγκη σε περίπτωση κατά την οποία, όπως στην υπόθεση της κύριας δίκης, ο ενδιαφερόμενος εισήλθε εκ νέου στο οικείο κράτος μέλος χωρίς να έχει ζητήσει την άρση της εις βάρος του απαγορεύσεως εισόδου στην εθνική επικράτεια.
- 48 Όσον αφορά το ζήτημα αν οι αρμόδιες αρχές πρέπει να διακριβώσουν εκ νέου ότι πληρούνται οι προϋποθέσεις των άρθρων 27 και 28 της οδηγίας 2004/38, από την ίδια τη φύση μέτρου περί απαγορεύσεως εισόδου στην εθνική επικράτεια προκύπτει ότι αυτό εξακολουθεί να ισχύει καθόσον δεν έχει αρθεί, ενώ απλώς και μόνον η διαπίστωση της παραβιάσεώς του επιτρέπει στις αρχές αυτές να εκδώσουν σε βάρος του ενδιαφερομένου νέα απόφαση απομακρύνσεως.
- 49 Λαμβανομένων υπόψη των προεκτεθέντων, στο πρώτο ερώτημα πρέπει, ως εκ τούτου, να δοθεί η απάντηση ότι ούτε η οδηγία 2004/38 ούτε η αρχή της προστασίας της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης αντιτίθενται στην εκ μέρους κράτους μέλους, αφενός μεν, ανάκληση βεβαιώσεως εγγραφής που κακώς είχε χορηγηθεί σε πολίτη της Ένωσης σε βάρος του οποίου εξακολουθούσε να ισχύει απόφαση απαγορεύσεως εισόδου στην εθνική επικράτεια, αφετέρου δε λήψη αποφάσεως περί απομακρύνσεως του πολίτη αυτού από το εν λόγω κράτος μέλος στηριζομένης αποκλειστικώς στη διαπίστωση ότι το μέτρο απαγορεύσεως εισόδου στην εθνική επικράτεια εξακολουθούσε να ισχύει.

Επί του δευτέρου και του τρίτου ερωτήματος

- 50 Με το δεύτερο και το τρίτο ερώτημα, τα οποία πρέπει να εξετασθούν από κοινού, το αιτούν δικαστήριο ζητεί να διευκρινισθεί, κατ' ουσίαν, αν το δίκαιο της Ένωσης αντιτίθεται στο ενδεχόμενο απόφαση επιστροφής πολίτη της Ένωσης, όπως η επίμαχη στην υπόθεση της κύριας δίκης, να εκδίδεται από τις ίδιες αρχές και κατά την ίδια διαδικασία που ισχύει για απόφαση επιστροφής παρανόμως διαμένοντος υπηκόου τρίτης χώρας κατά το άρθρο 6, παράγραφος 1, της οδηγίας 2008/115.
- 51 Το αιτούν δικαστήριο αιτιολογεί την υποβολή των ερωτημάτων αυτών εκθέτοντας ότι ο εθνικός νομοθέτης όρισε ότι έχουν εφαρμογή στην περίπτωση των υπηκόων των κρατών μελών ορισμένες διαδικαστικού χαρακτήρα διατάξεις τις οποίες προβλέπει η οδηγία 2008/115 για τους υπηκόους τρίτων χωρών, με την επιφύλαξη της υπάρξεως ευνοϊκότερων εθνικών διατάξεων.
- 52 Πρέπει να διαπιστωθεί συναφώς ότι τα κράτη μέλη μπορούν να εμπνέονται από τις διατάξεις της οδηγίας 2008/115 για να καθορίζουν τις αρμόδιες αρχές και την εφαρμοστέα διαδικασία για την έκδοση αποφάσεως επιβάλλουσας την επιστροφή πολίτη της Ένωσης, όπως στην περίπτωση της υποθέσεως της κύριας δίκης, εφόσον καμία διάταξη του δικαίου της Ένωσης δεν αντιτίθεται στο ενδεχόμενο αυτό (βλ., κατ' αναλογία, διάταξη της 10ης Φεβρουαρίου 2004, Μαυρωνά, C-85/03, EU:C:2004:83, σκέψη 20).
- 53 Πράγματι, ο καθορισμός των αρμοδίων αρχών για τη λήψη των διαφόρων μέτρων που προβλέπονται στην οδηγία 2004/38 εμπίπτει στη διαδικαστική αυτονομία των κρατών μελών, δεδομένου ότι η οδηγία αυτή δεν περιέχει καμία σχετική διάταξη.

- 54 Όσον αφορά τη διαδικασία που πρέπει να ακολουθηθεί, από την απόφαση του αιτούντος δικαστηρίου προκύπτει ότι όχι μόνον η οδηγία 2008/115, στην οποία παραπέμπει το επίμαχο στην υπόθεση της κύριας δίκης εθνικό δίκαιο, προβλέπει στο κεφάλαιό της III την εφαρμογή διαδικαστικών εγγυήσεων, αλλά και, πρωτίστως, ότι το εθνικό δίκαιο αυτό προβλέπει, εν πάση περιπτώσει, επιφύλαξη με σκοπό την εφαρμογή των μέτρων μεταφοράς της οδηγίας 2004/38 στην εθνική έννομη τάξη τα οποία είναι ευνοϊκότερα για τον πολίτη της Ένωσης.
- 55 Κατά συνέπεια, από κανένα στοιχείο της δικογραφίας που έχει στη διάθεσή του το Δικαστήριο δεν προκύπτει ότι μπορεί να γίνει δεκτό ότι η οδηγία 2004/38 αντιτίθεται στο ενδεχόμενο απόφαση επιστροφής, όπως η επίμαχη στην υπόθεση της κύριας δίκης, να εκδίδεται από τις ίδιες αρχές και κατά την ίδια διαδικασία που ισχύει για απόφαση επιστροφής παρανόμως διαμένοντος υπηκόου τρίτης χώρας κατά το άρθρο 6, παράγραφος 1, της οδηγίας 2008/115.
- 56 Λαμβανομένων υπόψη των προεκτεθέντων, στο δεύτερο και στο τρίτο ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι οι οδηγίες 2004/38 και 2008/115 δεν αντιτίθενται στο ενδεχόμενο απόφαση επιστροφής πολίτη της Ένωσης, όπως η επίμαχη στην υπόθεση της κύριας δίκης, να εκδίδεται από τις ίδιες αρχές και κατά την ίδια διαδικασία που ισχύει για απόφαση επιστροφής παρανόμως διαμένοντος υπηκόου τρίτης χώρας κατά το άρθρο 6, παράγραφος 1, της οδηγίας 2008/115, εφόσον εφαρμόζονται τα μέτρα για τη μεταφορά της οδηγίας 2004/38 στην εθνική έννομη τάξη τα οποία είναι ευνοϊκότερα για τον εν λόγω πολίτη της Ένωσης.

Επί του τετάρτου ερωτήματος

- 57 Με το τέταρτο ερώτημά του, το αιτούν δικαστήριο ζητεί να διευκρινισθεί αν αντιβαίνει στην αρχή της αποτελεσματικότητας νομολογιακή πρακτική μη επιτρέπущα σε υπήκοο κράτους μέλους σε βάρος του οποίου έχει εκδοθεί απόφαση επιστροφής σε περιστάσεις όπως αυτές της υποθέσεως της κύριας δίκης να προβάλλει, προς στήριξη ενδίκου βοηθήματος κατά της αποφάσεως αυτής, έλλειψη νομιμότητας της αποφάσεως απαγορεύσεως εισόδου στην εθνική επικράτεια η οποία είχε εκδοθεί προγενέστερα σε βάρος του.
- 58 Συναφώς, από πάγια νομολογία του Δικαστηρίου προκύπτει ότι, ελλείψει σχετικής ρυθμίσεως του δικαίου της Ένωσης, απόκειται στα κράτη μέλη να ορίζουν τα αρμόδια δικαστήρια και να θεσπίζουν τους δικονομικούς κανόνες περί ασκήσεως των ενδίκων βοηθημάτων που αποσκοπούν στο να διασφαλίσουν την προστασία των δικαιωμάτων τα οποία οι πολίτες αντλούν από το δίκαιο της Ένωσης. Πάντως, οι δικονομικοί κανόνες αυτοί δεν πρέπει να καθιστούν πρακτικώς αδύνατη ή υπέρμετρα δυσχερή την άσκηση των δικαιωμάτων που παρέχει η έννομη τάξη της Ένωσης (αποφάσεις της 29ης Απριλίου 2004, Ορφανόπουλος και Oliveri, C-482/01 και C-493/01, EU:C:2004:262, σκέψη 80, και της 13ης Μαρτίου 2014, Global Trans Lodzhistik OOD, C-29/13 και C-30/13, EU:C:2014:140, σκέψη 33).
- 59 Ουδόλως αντιτίθεται το δίκαιο της Ένωσης στο ενδεχόμενο να μην επιτρέπει το εθνικό δίκαιο να προβάλλεται κατά ατομικής πράξεως, όπως είναι η απόφαση επιστροφής, η έλλειψη νομιμότητας αποφάσεως περί απαγορεύσεως εισόδου στην εθνική επικράτεια η οποία έχει καταστεί απρόσβλητη, είτε επειδή εξέπνευσε η προθεσμία για την άσκηση προσφυγής κατά της αποφάσεως αυτής είτε επειδή απορρίφθηκε η κατ' αυτής ασκηθείσα προσφυγή.
- 60 Πράγματι, όπως το Δικαστήριο έχει αποφανθεί επανειλημμένα, ο καθορισμός ευλόγων προθεσμιών για την άσκηση ενδίκων βοηθημάτων με γνώμονα την ασφάλεια δικαίου, η οποία προστατεύει τόσο τους ενδιαφερόμενους πολίτες όσο και τις οικείες αρχές, είναι συμβατός με το δίκαιο της Ένωσης (απόφαση της 17ης Νοεμβρίου 2016, Stadt Wiener Neustadt, C-348/15, EU:C:2016:882, σκέψη 41 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

- 61 Πάντως, ο ενδιαφερόμενος πρέπει να είχε πράγματι τη δυνατότητα να προσβάλει εγκαίρως την αρχική απόφαση περί απαγορεύσεως εισόδου στην εθνική επικράτεια και να επικαλεσθεί τις διατάξεις της οδηγίας 2004/38.
- 62 Από την απόφαση του αιτούντος δικαστηρίου προκύπτει ότι, στην υπόθεση της κύριας δίκης, ο Ο.-Μ. Petrea υποστηρίζει ότι η από 30 Οκτωβρίου 2011 απόφαση απαγορεύσεως εισόδου στην εθνική επικράτεια, βάσει της οποίας εκδόθηκε η από 14 Οκτωβρίου 2014 απόφαση απομακρύνσεως, δεν του κοινοποιήθηκε υπό συνθήκες πληρούσες τις απαιτήσεις του άρθρου 30 της οδηγίας 2004/38, δηλαδή κατά τρόπο που να «του επιτρέπει να κατανοήσ[ει] το περιεχόμενο και τις συνέπειες της απόφασης». Σε τέτοια περίπτωση, η αρχή της αποτελεσματικότητας αντιτίθεται, κατά τον αιτούντα της κύριας δίκης, στο να γίνει δεκτό ότι έχει εκπνεύσει η προθεσμία για την άσκηση ενδίκου βοηθήματος κατά της πρώτης αποφάσεως, όποτε η έλλειψη νομιμότητας της αποφάσεως αυτής μπορεί ακόμη να προβληθεί προς στήριξη ενδίκου βοηθήματος με το οποίο προσβάλλεται η δεύτερη απόφαση.
- 63 Εν προκειμένω, από την απόφαση του αιτούντος δικαστηρίου προκύπτει κατά τα φαινόμενα ότι ο Ο.-Μ. Petrea έλαβε γνώση της αποφάσεως της 30ής Οκτωβρίου 2011, ότι συμμορφώθηκε προς αυτήν και ότι, προ της εκδόσεώς της, έλαβε επίσης πληροφοριακό δελτίο απευθυνόμενο στους υπό απομάκρυνση αλλοδαπούς με το οποίο του γνωστοποιούνταν, σε γλώσσα που κατανοούσε, τα δικαιώματά του και τα ένδικα βοηθήματα τα οποία είχε στη διάθεσή του, καθώς και η δυνατότητα να ζητήσει γραπτή ή προφορική μετάφραση των βασικών σημείων της αποφάσεως περί επιστροφής. Προκύπτει επίσης ότι ο ενδιαφερόμενος υπέβαλε εγγράφως υπεύθυνη δήλωση περί παραιτήσεώς του από κάθε ένδικο βοήθημα και μέσο κατά της αποφάσεως της 30ής Οκτωβρίου 2011.
- 64 Υπό τις συνθήκες αυτές, πρέπει να γίνει δεκτό ότι ο ενδιαφερόμενος είχε στη διάθεσή του επαρκή στοιχεία για να επικαλεσθεί ενώπιον των δικαστηρίων ενδεχόμενη παραβίαση των απαιτήσεων περί κοινοποιήσεως τις οποίες επιβάλλει το άρθρο 30 της οδηγίας 2004/38, στοιχείο, πάντως, του οποίου η διακρίβωση απόκειται στο αιτούν δικαστήριο.
- 65 Κατά συνέπεια, στο τέταρτο ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι δεν αντιβαίνει στην αρχή της αποτελεσματικότητας νομολογιακή πρακτική μη επιτρέπουσα σε υπήκοο κράτους μέλους σε βάρος του οποίου έχει εκδοθεί απόφαση επιστροφής σε περιστάσεις όπως αυτές της υποθέσεως της κύριας δίκης να προβάλλει, προς στήριξη ενδίκου βοηθήματος κατά της αποφάσεως αυτής, έλλειψη νομιμότητας της αποφάσεως απαγορεύσεως εισόδου στην εθνική επικράτεια η οποία είχε εκδοθεί προγενέστερα σε βάρος του, εφόσον ο ενδιαφερόμενος είχε πράγματι τη δυνατότητα να προσβάλει εγκαίρως την τελευταία αυτή απόφαση βάσει των διατάξεων της οδηγίας 2004/38.

Επί του πέμπτου ερωτήματος

- 66 Επισημαίνεται καταρχάς ότι, στο πλαίσιο του πέμπτου ερωτήματος, το αιτούν δικαστήριο παραπέμπει στο άρθρο 32 της οδηγίας 2004/38, το οποίο αφορά τη χρονική διάρκεια της ισχύος αποφάσεως περί απαγορεύσεως εισόδου στην εθνική επικράτεια, μολονότι προδήλως προκύπτει από το περιεχόμενο του ερωτήματος ότι αυτό αφορά το άρθρο 30 της εν λόγω οδηγίας, σχετικά με την κοινοποίηση των αποφάσεων που εκδίδονται κατ' εφαρμογήν του άρθρου της 27, παράγραφος 1.
- 67 Από την απόφαση του αιτούντος δικαστηρίου προκύπτει επίσης ότι ο ενδιαφερόμενος δεν ζήτησε να μεταφρασθεί η απόφαση της 30ής Οκτωβρίου 2001.
- 68 Κατά συνέπεια, πρέπει να γίνει δεκτό ότι, με το πέμπτο ερώτημά του, το αιτούν δικαστήριο ζητεί να διευκρινισθεί, κατ' ουσίαν, αν το άρθρο 30 της οδηγίας 2004/38 επιτάσσει η απόφαση που εκδίδεται βάσει του άρθρου 27, παράγραφος 1, της οδηγίας να κοινοποιείται στον ενδιαφερόμενο σε γλώσσα την οποία αυτός κατανοεί, μολονότι δεν είχε υποβάλει σχετικό αίτημα.

- 69 Πρέπει καταρχάς να επισημανθεί ότι τέτοια απαίτηση δεν συνάγεται από το γράμμα του άρθρου 30, παράγραφος 1, της οδηγίας 2004/38, το οποίο προβλέπει, γενικότερα, ότι κάθε απόφαση που εκδίδεται κατ' εφαρμογήν του άρθρου 27, παράγραφος 1, της ίδιας οδηγίας πρέπει να κοινοποιείται εγγράφως στον ενδιαφερόμενο «κατά τρόπο που να του επιτρέπει να κατανοήσ[ει] το περιεχόμενο και τις συνέπειες της απόφασης».
- 70 Εν συνεχεία, από τις προπαρασκευαστικές εργασίες για την έκδοση της οδηγίας 2004/38 και, ειδικότερα, από την πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με το δικαίωμα των πολιτών της Ένωσης και των μελών των οικογενειών τους να κυκλοφορούν και να διαμένουν ελεύθερα στο έδαφος των κρατών μελών [COM(2001) 257 τελικό] προκύπτει ότι το άρθρο 30, παράγραφος 1, της οδηγίας 2004/38 δεν συνεπάγεται ότι η απόφαση απομακρύνσεως πρέπει να μεταφράζεται στη γλώσσα του ενδιαφερομένου, αλλά ότι επιβάλλει, αντιθέτως, στα κράτη μέλη την υποχρέωση να λαμβάνουν κάθε πρόσφορο μέτρο προκειμένου ο ενδιαφερόμενος να κατανοήσει το περιεχόμενο και τις συνέπειες της αποφάσεως αυτής, σύμφωνα με όσα έκρινε το Δικαστήριο στην απόφαση της 18ης Μαΐου 1982, Adoui και Cornuaille (115/81 και 116/81, EU:C:1982:183, σκέψη 13)
- 71 Πρέπει, τέλος, να διαπιστωθεί ότι, όσον αφορά τις αποφάσεις επιστροφής που εκδίδονται σε βάρος των υπηκόων τρίτων χωρών, το άρθρο 12, παράγραφος 2, της οδηγίας 2008/115 προβλέπει ότι τα κράτη μέλη παρέχουν, κατόπιν αιτήματος, γραπτή ή προφορική μετάφραση των βασικών σημείων των αποφάσεων περί επιστροφής, περιλαμβανομένων και πληροφοριών σχετικά με τα διαθέσιμα ένδικα βοηθήματα και μέσα, σε γλώσσα που κατανοεί ή θεωρείται ευλόγως ότι κατανοεί ο υπήκοος τρίτης χώρας.
- 72 Λαμβανομένων υπόψη των προεκτεθέντων, στο πέμπτο ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 30 της οδηγίας 2004/38 επιβάλλει στα κράτη μέλη την υποχρέωση να λαμβάνουν κάθε πρόσφορο μέτρο προκειμένου ο ενδιαφερόμενος να κατανοήσει το περιεχόμενο και τις συνέπειες αποφάσεως η οποία εκδίδεται βάσει του άρθρου 27, παράγραφος 1, της οδηγίας αυτής, πλην όμως δεν επιτάσσει να κοινοποιείται η απόφαση αυτή στον ενδιαφερόμενο σε γλώσσα την οποία κατανοεί ή θεωρείται ευλόγως ότι κατανοεί, μολοντί δεν είχε υποβάλει σχετικό αίτημα.

Επί των δικαστικών εξόδων

- 73 Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (πρώτο τμήμα) αποφαινεται:

- 1) Η οδηγία 2004/38/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 29ης Απριλίου 2004, σχετικά με το δικαίωμα των πολιτών της Ένωσης και των μελών των οικογενειών τους να κυκλοφορούν και να διαμένουν ελεύθερα στην επικράτεια των κρατών μελών, για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΟΚ) 1612/68 και την κατάργηση των οδηγιών 64/221/ΕΟΚ, 68/360/ΕΟΚ, 72/194/ΕΟΚ, 73/148/ΕΟΚ, 75/34/ΕΟΚ, 75/35/ΕΟΚ, 90/364/ΕΟΚ, 90/365/ΕΟΚ και 93/96/ΕΟΚ, καθώς και η αρχή της προστασίας της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης δεν αντιτίθενται στην εκ μέρους κράτους μέλους, αφενός μεν, ανάκληση βεβαιώσεως εγγραφής που κακώς είχε χορηγηθεί σε πολίτη της Ένωσης σε βάρος του οποίου εξακολουθούσε να ισχύει απόφαση απαγορεύσεως εισόδου στην εθνική επικράτεια, αφετέρου δε λήψη αποφάσεως περί απομακρύνσεως του πολίτη αυτού από το εν λόγω κράτος μέλος στηριζομένης αποκλειστικώς στη διαπίστωση ότι το μέτρο απαγορεύσεως εισόδου στην εθνική επικράτεια εξακολουθούσε να ισχύει.

- 2) Η οδηγία 2004/38 και η οδηγία 2008/115/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 16ης Δεκεμβρίου 2008, σχετικά με τους κοινούς κανόνες και διαδικασίες στα κράτη μέλη για την επιστροφή των παρανόμως διαμενόντων υπηκόων τρίτων χωρών, δεν αντιτίθενται στο ενδεχόμενο απόφαση επιστροφής πολίτη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, όπως η επίμαχη στην υπόθεση της κύριας δίκης, να εκδίδεται από τις ίδιες αρχές και κατά την ίδια διαδικασία που ισχύει για απόφαση επιστροφής παρανόμως διαμένοντος υπηκόου τρίτης χώρας κατά το άρθρο 6, παράγραφος 1, της οδηγίας 2008/115, εφόσον εφαρμόζονται τα μέτρα για τη μεταφορά της οδηγίας 2004/38 στην εθνική έννομη τάξη τα οποία είναι ευνοϊκότερα για τον εν λόγω πολίτη της Ένωσης.
- 3) Δεν αντιβαίνει στην αρχή της αποτελεσματικότητας νομολογιακή πρακτική μη επιτρέπущα σε υπήκοο κράτους μέλους σε βάρος του οποίου έχει εκδοθεί απόφαση επιστροφής σε περιστάσεις όπως αυτές της υποθέσεως της κύριας δίκης να προβάλει, προς στήριξη ενδίκου βοηθήματος κατά της αποφάσεως αυτής, έλλειψη νομιμότητας της αποφάσεως απαγορεύσεως εισόδου στην εθνική επικράτεια η οποία είχε εκδοθεί προγενέστερα σε βάρος του, εφόσον ο ενδιαφερόμενος είχε πράγματι τη δυνατότητα να προσβάλει εγκαίρως την τελευταία αυτή απόφαση βάσει των διατάξεων της οδηγίας 2004/38.
- 4) Το άρθρο 30 της οδηγίας 2004/38 επιβάλλει στα κράτη μέλη την υποχρέωση να λαμβάνουν κάθε πρόσφορο μέτρο προκειμένου ο ενδιαφερόμενος να κατανοήσει το περιεχόμενο και τις συνέπειες αποφάσεως η οποία εκδίδεται βάσει του άρθρου 27, παράγραφος 1, της οδηγίας αυτής, πλην όμως δεν επιτάσσει να κοινοποιείται η απόφαση αυτή στον ενδιαφερόμενο σε γλώσσα την οποία κατανοεί ή θεωρείται ευλόγως ότι κατανοεί, μολονότι δεν είχε υποβάλει σχετικό αίτημα.

Silva de Lapuerta

Regan

Bonichot
Arabadjiev

Fernlund

Δημοσιεύθηκε σε δημόσια συνεδρίαση στο Λουξεμβούργο στις 14 Σεπτεμβρίου 2017.

Ο Γραμματέας
A. Calot Escobar

Η Πρόεδρος του πρώτου
τμήματος
R. Silva de Lapuerta